

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

หากพิจารณาโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ความเป็นมา วิวัฒนาการและการแพร่กระจายของบีบีเอสนับจากยุคแรกๆ ที่เริ่มเกิดขึ้นจนถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ยุคแรก ตั้งแต่ พ.ศ. 2528-2531 เกิดขึ้นเพราะความจำเป็นในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ ขณะเดียวกันก็มีความต้องการจะเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ด้วย การเกิดบีบีเอสในยุคแรกนี้ เป็นผลเนื่องมาจากในช่วงเวลานั้นราวปีพ.ศ. 2525-2526 เริ่มมีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้งานในบริษัทบางแห่ง ซึ่งมีการติดต่อกับต่างประเทศ แต่เนื่องจากคอมพิวเตอร์เป็นสินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ เป็นของใหม่ที่เข้ามาในสังคม ดังนั้น การเรียนรู้ที่จะใช้งานจึงจำเป็นต้องเรียนรู้จากชาวต่างชาติที่เคยใช้งานมาก่อน เมื่อเรียนรู้การใช้งานแล้ว ก็จำเป็นต้องเรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาเมื่อเกิดข้อผิดพลาดขึ้นในระหว่างการทำงานด้วย

การที่ผู้ใช้คอมพิวเตอร์จำเป็นต้องเรียนรู้การใช้งานและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองนั้น เนื่องจากในยุคนั้น หากเครื่องคอมพิวเตอร์เกิดชำรุด เสียหายขึ้น ก็จำเป็นต้องส่งเครื่องไปซ่อมยังต่างประเทศ อีกประการหนึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว โรงเรียนสอนคอมพิวเตอร์ยังมีอยู่น้อยมาก ด้วยเหตุผลสำคัญคือ เครื่องคอมพิวเตอร์ยังมีราคาสูงมากถึงเครื่องละประมาณ 100,000 บาท ซึ่งไม่คุ้มค่าแก่การลงทุนเปิดโรงเรียนสอนคอมพิวเตอร์ ในส่วนที่เปิดสอนอยู่แล้วก็เก็บค่าเล่าเรียนสูงมาก

ดังนั้น การเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นหนทางที่สามารถช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี และเมื่อถึงระดับหนึ่งที่ไม่สามารถแก้ปัญหาให้ตนเองได้แล้ว ทางออกที่จะกระทำได้คือ การหาที่ปรึกษา นั่นคือที่มาที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของกลุ่มผู้ใช้คอมพิวเตอร์กรุงเทพฯ (Bangkok Users Group) หรือ BUG Board บีบีเอสแห่งแรกของประเทศไทย

การแพร่กระจายออกไปเกิดจากการบอกเล่ากันปากต่อปาก ทำให้มีความแพร่หลายออกไปเรื่อย ๆ และมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นตามมาเป็นลำดับ แต่ด้วยข้อจำกัดทางด้านภาษา คือ ในการติดต่อเข้าบีบีเอสจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก จึงทำให้สมาชิกที่เป็นคนไทยหายหน้ากันไปบ้าง คงเหลือแต่สมาชิกชาวต่างชาติเสียเป็นส่วนใหญ่

หลังจากที่ BUG Board เปิดให้บริการได้ไม่นาน ก็มีบรรดาสมาชิกเดิมของ BUG ที่เคยใช้บริการบีบีเอสแล้ว ลองไปเปิดให้บริการบ้าง จนกระทั่งมีการพัฒนาซอฟต์แวร์ภาษาไทยขึ้น เพื่อให้สามารถเขียนจดหมายติดต่อกันโดยใช้ภาษาไทยได้ ทำให้มีกลุ่มผู้ใช้บีบีเอสที่เป็นคนไทยทวีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

บีบีเอสที่เกิดขึ้นในยุคแรกนี้มีลักษณะเป็นฮอบบี้บอร์ด (Hobby board) คือเปิดขึ้นเป็นงานอดิเรก ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในเชิงธุรกิจหรือแสวงหากำไรแต่อย่างใด

2. ยุคที่สอง ช่วง พ.ศ. 2531-2537 เป็นยุคที่มีการนำบีบีเอสมาใช้เพื่อสนับสนุนงานด้านธุรกิจมากขึ้น เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นระยะเวลาที่อุตสาหกรรมทางด้านคอมพิวเตอร์ในประเทศแม่แบบอย่างสหรัฐอเมริกามีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสูงและรวดเร็ว ส่งผลให้สินค้าคอมพิวเตอร์มีราคาปรับตัวลดต่ำลงอยู่ตลอดเวลา จึงมีการนำสินค้าจำพวกเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อพ่วงต่าง ๆ เข้ามาจำหน่ายอย่างมาก ดังนั้น บริษัทต่าง ๆ ที่นำสินค้าทั้งฮาร์ดแวร์ก็ดี ซอฟต์แวร์ก็ดี รวมถึงบรรดาสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ผลิตนิตยสารด้านคอมพิวเตอร์ได้นำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลเข้ามาใช้เสริมในระบบธุรกิจของตนเป็นซัพพอร์ตบอร์ด (Support Board) ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็นำมาใช้เพื่อเสริมการให้บริการหลังการขายสินค้าประเภทคอมพิวเตอร์ หรือเป็นช่องทางในการตรวจวัดความสนใจทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือไอที องค์กรเหล่านี้ได้แก่

ก) กลุ่มบริษัท แมนกรุป เจ้าของนิตยสารคอมพิวเตอร์รีวิว, พีซี แมกกาซีน, และพีซีวีค เปิดบีบีเอสชื่อ “แมนเน็ต” (ManNET) ซึ่งเป็นบีบีเอสขององค์กรธุรกิจแห่งแรก ผู้ควบคุมระบบคนแรกก็คือ คุณชวลิต ลิ้มปัสววรรณ (ปัจจุบันคือ คุณจิระ จริงจิตร์) เป็นบริการ

เสริมเพื่อให้ผู้ที่อ่านนิตยสารของบริษัทสามารถส่งจดหมายเสนอแนะความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับนิตยสารแต่ละฉบับได้ โดยสามารถส่งถึงตัวบรรณาธิการได้โดยตรง หรือต้องการไฟล์ที่มีการสอนเรื่องการเขียนโปรแกรมต่าง ๆ ในนิตยสาร ก็สามารถเข้าไปดาวน์โหลดได้ที่ จากที่แต่เดิม หากผู้อ่านคนใดต้องการไฟล์นั้น ก็ต้องส่งจดหมายติดแสตมป์ไปขอเกือบปี ทางบริษัทก็จะเกือบปีไฟล์ต่าง ๆ ที่ขอไปนั้นบรรจุลงในแผ่นดิสก์และส่งกลับทางไปรษณีย์ การดาวน์โหลดผ่านทางบีบีเอสจึงเป็นวิธีการที่ช่วยร่นระยะเวลาลงได้อย่างดี

ข) บริษัท ไทยซอฟท์ ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของสหวิริยา เป็นบริษัทผู้ผลิตซอฟต์แวร์ หรือซอฟต์แวร์แฮร์ส รวมทั้งเป็นบริษัทตัวแทนจำหน่ายสินค้าซอฟต์แวร์จากบริษัทผู้ผลิตซอฟต์แวร์จากต่างประเทศหลายราย อาทิ โลตัส ดีเวลลอปเมนต์ (Lotus Development), บอร์แลนด์ (Borland), สินค้าประเภทเครือข่ายของบริษัท โนวเวลล์ (Novell Netware) เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้รับสิทธิในการเป็นผู้พัฒนาเวอร์ชันภาษาไทยของซอฟต์แวร์จากต่างประเทศเหล่านั้นด้วย เปิดบีบีเอสชื่อว่า “ไทยซอฟท์ บีบีเอส” (ThaiSoft BBS) เปิดให้บริการตอบปัญหาต่าง ๆ ให้กับลูกค้าของบริษัท และประชาชนทั่วไป

ค) บริษัท เอกปัญญา ผู้แทนจำหน่ายสินค้าประเภทเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อพ่วงต่าง ๆ อาทิ คอมแพค (Compaq) เดค (DEC) เป็นต้น ได้เปิดบีบีเอสชื่อ “เอกปัญญา บีบีเอส” (Eka-Panya BBS) เพื่อให้บริการตอบปัญหาการใช้งานที่เกิดกับคอมพิวเตอร์ทั้งด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์แก่ลูกค้าของบริษัท พร้อมทั้งให้บริการแก่ประชาชนทั่วไปด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ ยังมีบริษัทอีกหลายแห่งที่เปิดบีบีเอสในลักษณะให้บริการเสริมในระบบธุรกิจของตน หรือที่เรียกว่า ซัพพอร์ตบอร์ด (Support board) เช่น บริษัท แวลลู ซิสเต็มส์ ผู้แทนจำหน่ายสินค้าอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และซอฟต์แวร์ต่าง ๆ เปิดบีบีเอสชื่อ “แวลลู บีบีเอส” (Value BBS) รวมทั้ง Dataway BBS ของบริษัท เดต้า เอ็กซ์เพรส จำกัด ซึ่งเป็นตัวแทนจำหน่ายซอฟต์แวร์ตรวจจับและฆ่าไวรัส “สแกน” (Scan) ของบริษัท แมคอาฟี (McAfee) แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา และซอฟต์แวร์อื่น ๆ ด้วย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในยุคที่สองนี้ จะเป็นยุคของซัพพอร์ตบอร์ด แต่ก็ยังมีฮาร์ดแวร์บอร์ดเกิดขึ้นไม่น้อยเช่นเดียวกัน

3. ยุคที่สาม ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2537 เป็นต้นมา เป็นยุคที่การสื่อสารข้อมูลผ่านโมเด็มได้รับความนิยมกันมาก นับเนื่องจากการเปิดตัวของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเอกชนรายแรก คือ เค เอส ซี คอมเน็ต (KSC Comnet) อาณิสร์จากการกระพือข่าวของเค เอส ซี คอมเน็ต ส่งผลให้ยอดจำหน่ายสินค้าประเภทโมเด็มเป็นที่ต้องการอย่างสูงจากตลาด พร้อม ๆ กับการเรียกร้องในด้านอัตราความเร็วในการส่งข้อมูลที่สูงขึ้น จาก 14,400 บิตต่อวินาที (bits per second - bps) กลายเป็น 28,800 บิตต่อวินาที จนกระทั่งถึงปัจจุบัน มีการอัปเดตให้ความเร็วสูงขึ้นไปกว่า 28,800 บิตต่อวินาที เป็น 33,600 บิตต่อวินาทีแล้ว ในขณะที่ราคาของโมเด็มก็มีอัตราลดลงด้วย

ผลจากความนิยมในเรื่องการสื่อสารข้อมูลที่ผ่านกระแสน้ำของอินเทอร์เน็ตนั้น นอกจากจะเป็นการกระตุ้นให้ตลาดโมเด็มโตขึ้นโดยลำดับแล้ว ยังส่งผลให้บีบีเอสเป็นที่รู้จักมากขึ้นอีกด้วย เนื่องจาก การจะใช้บริการอินเทอร์เน็ตนั้น ต้องเสียค่าใช้จ่ายในด้านบริการ และทัศนคติของผู้ใช้บริการโดยส่วนใหญ่ยังเห็นว่า ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้อินเทอร์เน็ต จึงหันไปใช้บีบีเอสแทน และยังใช้บีบีเอสเป็นสนามฝึกหัดในการเล่นโมเด็มให้คล่องก่อนจะไปใช้บริการอินเทอร์เน็ตอีกด้วย

จากเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้เองที่ทำให้ในยุคนี้ เริ่มมีการเปิดบีบีเอสเป็นฟอร์-โพรฟิตบอร์ด (For-Profit board) มากขึ้น คือมีการเรียกเก็บค่าบริการจากสมาชิกผู้ใช้บริการด้วย ดังเช่น อาม่า (@rma) บีบีเอสที่ให้บริการบนระบบวินโดวส์เป็นรายแรกในประเทศไทย (ชื่อ @rma ย่อมาจาก A.R. Magazine Access อักษรย่อ A.R. เป็นชื่อย่อของกลุ่มบริษัท แอดวานซ์ รีเสิร์ช [Advanced Research] ซึ่งเป็นเจ้าของบีบีเอสแห่งนี้) และมีการเรียกเก็บค่าบริการจากสมาชิกในอัตรา 200 บาท/6 เดือน โดยมีค่าสมาชิกแรกเข้าอีก 400 บาท

“อาม่า” เปิดตัวครั้งแรกในงานไอทีวีค 95 เมื่อเดือนกรกฎาคม 2538 โดยเปิดรับสมัครสมาชิกที่บูท (booth) ของนิตยสารในเครือเอ.อาร์. และมีการส่งเสริมการขายในช่วงการ

เปิดตัวนั้น ด้วยการงดเรียกเก็บค่าสมาชิกแรกเข้าแก่ผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกนิตยสารเล่มใดเล่มหนึ่งในเครือเป็นเวลา 1 - 2 ปี

เนื่องจาก “อามา” เป็นบีบีเอสที่ให้บริการบนระบบวินโดวส์ ซึ่งมีข้อได้เปรียบที่มีหน้าต่างสีสันสวยงาม และการเรียกใช้คำสั่งต่าง ๆ ก็ทำได้ง่ายเพียงใช้เมาส์ชี้ไปที่ไอคอนแล้วคลิกสั่งงานเท่านั้น นอกจากนี้ ยังสามารถรองรับการทำงานแบบหลายงาน หรือมัลติทาสก์ (Multitask) ได้อีกด้วย คือเมื่อเข้าไปในระบบแล้ว สามารถเรียกใช้บริการอีเมล เพื่ออ่านจดหมาย และเขียนตอบ พร้อม ๆ กับการเข้าห้องสมุดไฟล์เพื่อเลือกไฟล์สำหรับดาวน์โหลดไปได้ในขณะเดียวกัน และยังสามารถเพจเรียกคนที่ออนไลน์อยู่ในขณะนั้น เพื่อพูดคุยกัน (Chat) ได้อีก ต่างกับบีบีเอสระบบเดิมที่อยู่บนดอส ซึ่งมีข้อดีอย่างกว่าบนวินโดวส์ตรงที่สามารถทำงานได้เพียงงานเดียว คือ หากต้องการดาวน์โหลดไฟล์ และอ่าน-เขียนจดหมาย ก็ต้องรอให้ดาวน์โหลดไฟล์จนเสร็จเสียก่อน แล้วจึงค่อยเข้าไปอ่าน-เขียนจดหมายได้ แต่ระบบบนวินโดวส์นั้นมีข้อเสียตรงที่กินทรัพยากรระบบมาก

สำหรับบีบีเอสอีกแห่งหนึ่งที่เปิดให้บริการแบบฟอร์-โพรฟิต บอร์ดที่ได้สำรวจในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ก็คือ BTP BBS ซึ่งเป็นบีบีเอสที่เปิดให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับการค้าโลก เจ้าของคือบริษัท เค.วี.อินโฟ เทคโนโลยี จำกัด ซึ่งทางบริษัทได้รับการคัดเลือกจากหน่วยงานหนึ่งขององค์การสหประชาชาติให้เป็นศูนย์จุดค้า (Trade Point) ในประเทศไทย ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการให้ข้อมูลทางด้านการค้า ทั้งการนำเข้า ส่งออกในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก โดยเรียกเก็บค่าบริการจากสมาชิก รวมทั้งยังสามารถใช้เป็นช่องทางในการสั่งซื้อสินค้าจากทั่วทุกมุมโลกผ่านบัญชีบัตรเครดิตได้อีกด้วย

ในยุคที่สามนี้ จะเห็นได้ว่า บีบีเอสประเภทฟอร์-โพรฟิต บอร์ดนั้นมีเกิดขึ้นมาให้เห็นบ้างแล้ว แต่บีบีเอสจำพวกฮือบปี บอร์ด ก็เกิดขึ้นไม่น้อยเช่นเดียวกัน และยังมีอัตราการเกิดสูงกว่าแบบฟอร์-โพรฟิต บอร์ดอีกด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากการขอติดตั้งหมายเลขโทรศัพท์ในช่วงปี 2537-2538 นั้นเป็นเรื่องที่ทำได้สะดวกกว่าเดิม เพราะมีผู้ให้บริการเอกชนซึ่งได้รับสัมปทานจากองค์การโทรศัพท์มาเป็นผู้ดำเนินการให้บริการ

จะเห็นได้ว่า จากทั้งสามยุคดังกล่าว บีบีเอสได้มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ในการใช้งานไปอย่างหลากหลาย เริ่มจากการเป็นฮอบบี้บอร์ด ที่เปิดกันขึ้นด้วยวัตถุประสงค์หลายหลากที่แตกต่างกัน แต่มีเป้าประสงค์อย่างหนึ่งที่ร่วมกันก็คือ ต้องการใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกัน และที่สำคัญคือ การแลกเปลี่ยนไฟล์ ซึ่งยังเป็นอุปนิสัยโดยส่วนใหญ่ของผู้ใช้บริการชาวไทย แต่จากการสังเกตการณ์ในช่วงปลายปี 2538 นั้น พบว่า ผู้ใช้บริการชาวไทยบางส่วนได้เริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ชอบดาวน์โหลดไฟล์ หันไปให้ความสนใจกับการติดต่อสื่อสารกันมากขึ้น สังเกตได้จากจำนวนจดหมายของบางศูนย์ที่มีมากขึ้น

จากฮอบบี้บอร์ด ก็ได้ถูกนำไปใช้เพื่อเสริมในระบบธุรกิจของบางหน่วยงาน กลายเป็นซัพพอร์ตบอร์ดไป แต่หน้าที่หลักก็ยังเป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสารกัน และในยุคสุดท้ายที่เริ่มมีการเรียกเก็บค่าบริการจากสมาชิกผู้ใช้บริการ และมีผู้ใช้บริการที่ยินดีจ่ายเพื่อการนั้น เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงรูปโฉมที่ใหม่กว่าบีบีเอสที่เคยเห็นอยู่เดิม ๆ กล่าวคือ ผู้ที่ริเริ่มเปิดบีบีเอสในรูปของฟอร์-โพรพิตบอร์ด ก็คือ อามา (@rma) ความใหม่ของอามาอยู่ที่การให้บริการบนระบบวินโดวส์ ซึ่งมีลักษณะการติดต่อกับผู้ใช้เป็นแบบกราฟิก สีสันสวยงาม และใช้งานง่ายกว่าบีบีเอสแบบเดิมที่ให้บริการบนระบบดอส ซึ่งมีลักษณะการติดต่อกับผู้ใช้แบบตัวอักษร (text mode) ไม่ดึงดูดใจเท่ากับระบบวินโดวส์มากนัก

ระบบปฏิบัติการวินโดวส์เป็นระบบปฏิบัติการที่ก้าวขึ้นมาพลิกโฉมหน้าการใช้งานคอมพิวเตอร์ในระบบดอสไปอย่างมากมาย ในอดีต ผู้ที่คิดจะเรียนรู้คอมพิวเตอร์มักจะพบกับอุปสรรคหลายประการ นอกเหนือจากเรื่องภาษาที่ใช้ซึ่งจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษแล้ว ยังมีเรื่องของการจดจำคำสั่งต่าง ๆ ให้ถูกต้อง มิเช่นนั้น เครื่องก็จะไม่ทำงาน หากพิมพ์คำสั่งผิด ทำให้การเรียนรู้ที่จะใช้งานคอมพิวเตอร์ดูเป็นเรื่องยากในอดีต แต่นับจากวันที่ระบบปฏิบัติการวินโดวส์เริ่มแพร่หลาย ด้วยลักษณะการติดต่อกับผู้ใช้ด้วยรูปภาพสัญลักษณ์ต่าง ๆ (icon) ทำให้การเรียนรู้คอมพิวเตอร์เป็นเรื่องที่ดูง่ายขึ้น

นอกจากความใหม่ในรูปโฉมของอามาที่ใช้วินโดวส์เป็นตัวดึงดูดแล้ว ยังมีปัจจัยเสริมอื่น ๆ อีก นั่นคือ ปัจจัยเรื่องจังหวะเวลาในการเปิดตัว

จะเห็นได้ว่า ในช่วงเวลาก่อนที่อามาจะเปิดตัวนั้น มีกระแสต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยหนุน เป็นอย่างดี ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่

1. แนวโน้มของการใช้งานคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ตามบ้านมีจำนวนมากขึ้น เนื่อง จากต้องการที่จะปรับตัวให้ทันกับกระแสโลกที่มีความต้องการในข่าวสารข้อมูลอย่างไม่จำกัด นับจากปี 2535 เป็นต้นมา และในจำนวนผู้ใช้ตามบ้านเหล่านี้เกิดขึ้นในยุคที่ระบบปฏิบัติการ วินโดวส์ก้าวขึ้นมาแทนที่ระบบดอสเดิม ซึ่งวินโดวส์เองก็ได้ปูพื้นฐานในการสร้างฐานตลาดให้กับ ระบบปฏิบัติการของตัวเองอย่างเหนียวแน่น ดังจะเห็นได้จากสินค้าจำพวกซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ที่ ออกวางจำหน่ายล้นแล้วแต่เป็นระบบที่ใช้งานบนวินโดวส์แทบทั้งสิ้น

2. กระแสข่าวเรื่องอินเทอร์เน็ต หลังจากที่มีการเปิดตัวผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต รายแรก คือ เค เอส ซี คอมเน็ต (K S C Comnet) ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นหน่วยงาน ทางธุรกิจซึ่งแสวงหากำไร ดังนั้น จึงมีแผนการตลาดต่าง ๆ ที่จะสามารถส่งเสริมให้ธุรกิจของ ตนสามารถดำรงอยู่ได้ ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้อเอง เป็นช่วงที่ทำให้ตลาดสินค้าจำพวกโมเด็มขาย ดีจนขาดตลาด และกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันในตลาดดังกล่าว จนกระทั่งมีการตัดราคาขาย สินค้าจำพวกโมเด็มอย่างมาก

แม้ว่าความสนใจในตัวอินเทอร์เน็ตมีมาก แต่ก็ยังมีประชาชนบางส่วนที่ยังไม่ สามารถที่จะใช้อินเทอร์เน็ตได้ เนื่องจากค่าบริการที่เรียกเก็บในอัตราค่อนข้างสูง ดังนั้น โดย ส่วนใหญ่จึงมีเพียงแต่หน่วยงานธุรกิจที่เข้าไปใช้บริการ ส่วนผู้ที่ไม่สามารถเข้าไปใช้บริการ อินเทอร์เน็ตได้ ก็หันไปเล่นบีบีเอสแทน โดยอาศัยบีบีเอสเป็นสนามฝึกหัดใช้โมเด็มให้คล่องก่อน ที่จะไปลงสนามในอินเทอร์เน็ตจริง ๆ

ดังนั้น การเปิดตัวของอามาจึงได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากผู้ให้บริการ เพราะ ค่าบริการที่เรียกเก็บนั้นไม่สูงเกินไปนัก ในอัตรา 200 บาท ต่อ 6 เดือน จะเห็นได้ว่า อามา อาศัยช่วงจังหวะเวลาในการเปิดตัวได้อย่างดี และเมื่อเข้าไปใช้บริการแล้ว ความง่ายในการใช้ งาน ทั้งยังสามารถใช้บริการหลาย ๆ อย่างได้พร้อมๆ กัน เช่น ดาวน์โหลดไฟล์ พร้อมกับเขียน จดหมาย และพูดคุยกับผู้ที่กำลังออนไลน์อยู่ ฯลฯ ทำให้ความนิยมในตัวอามา มีสูงยิ่งขึ้น จน

กระทั่งผู้ให้บริการต้องเพิ่มจำนวนสายเรียกเข้าจาก 4 สาย เป็น 10 สาย ในช่วงระยะเวลาเพียงไม่ถึง 6 เดือน

สำหรับเส้นทางการเดินทางของบีบีเอสในฐานะนวัตกรรมตัวหนึ่งในสังคมไทยตามแนวคิดทฤษฎีการแพร่กระจายของสารตามลำดับขั้น E-P-S Stage นั้น บีบีเอสยังอยู่ในสถานภาพระหว่างช่วงปลายของสถานะที่ 1 คือ Elite Stage และช่วงเริ่มต้นของสถานะที่สองคือ Popularized Stage กล่าวคือ เริ่มได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมากขึ้น แม้ว่าจะได้รับความนิยมมากขึ้น แต่ก็ยังมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้การแพร่กระจายยังไม่สามารถขยายตัวออกไปได้มากนัก เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านการมีคอมพิวเตอร์ในครอบครอง แม้ว่าในปัจจุบันสินค้าและอุปกรณ์ด้านคอมพิวเตอร์จะมีราคาลดลงเรื่อย ๆ แต่ผู้ที่มีกำลังความสามารถที่จะซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์มาไว้ใช้งานในบ้าน ก็ยังมีแต่ผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ส่วนในต่างจังหวัดยังนับว่ามีผู้ที่ซื้อคอมพิวเตอร์ไปไว้สำหรับใช้งานในบ้านจำนวนน้อยมาก

2. ปัจจัยด้านการรู้หนังสือ เนื่องจากการใช้งานคอมพิวเตอร์ จำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก เนื่องจากโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับใช้งานต่าง ๆ มักเป็นโปรแกรมที่มาจากต่างประเทศ แม้ปัจจุบันจะมีการเขียนโปรแกรมที่เป็นภาษาไทยมากขึ้นแล้วก็ตาม แต่การพัฒนาโปรแกรมที่เป็นภาษาไทยก็ไม่สามารถทำได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว และแม้ว่าปัจจุบัน มีการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษให้เป็นภาษาที่สองที่จำเป็นต้องรู้ โดยการบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับแล้วก็ตาม แต่ศัพท์เฉพาะทางเทคนิคก็เป็น "สิ่งใหม่" ที่จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ระดับความรู้หนังสือที่ไม่เพียงพอ ก็ย่อมเป็นการปิดกั้นการรับรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยทางอ้อม และส่งผลให้การพัฒนาการใช้งานบีบีเอสเป็นไปได้ช้าเช่นกัน

3. ปัจจัยด้านความไม่แน่นอนของผู้ให้บริการ จากผลการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า บีบีเอสร้อยละ 90 เป็นบีบีเอสที่เปิดให้บริการด้วยใจรัก และมีถึงร้อยละ 20 ที่มีเวลาเปิดให้บริการไม่แน่นอนดังที่ได้แจ้งไว้ ซึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้ให้บริการเป็นหลัก ทำให้ผู้ใช้

บริการที่ติดต่อเข้าไปแล้วไม่สามารถใช้บริการได้ เกิดความเบื่อหน่ายที่จะติดต่อไป เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นซ้ำหลาย ๆ ครั้ง ก็จะเลิกติดต่อไปในที่สุด ผลก็คือ ทำให้บีบีเอสแห่งนั้นต้องเลิกให้บริการไป เนื่องจากไม่มีใครติดต่อเข้าไปใช้บริการเลย

สาเหตุที่มีการเปิดปิดอย่างไม่แน่นอนนั้น นอกเหนือจากขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้ให้บริการเป็นหลักแล้ว ยังมีสาเหตุอื่น ๆ อีกเช่น ปัญหาทางด้านเทคนิค อาทิ เกิดความเสียหายขึ้นในระบบบีบีเอส (System Down) ซึ่งอาจเกิดจากฮาร์ดดิสก์ โหมด็ม หรืออุปกรณ์ต่อพ่วงตัวใดตัวหนึ่งในระบบการให้บริการเกิดชำรุดเสียหายลง ปัญหานี้เกิดขึ้นได้บ่อยมากกับศูนย์ที่เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง เนื่องจากการใช้งานอย่างไม่มีการหยุดพักนั่นเอง

นับจากปี 2537 เป็นต้นมา จะมีการเกิดใหม่ของศูนย์บีบีเอสค่อนข้างมาก ขณะเดียวกันก็มีบางศูนย์ที่เลิกให้บริการไป แล้วกลับมาให้บริการใหม่เช่นกัน ซึ่งเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่แน่นอนของการเปิดให้บริการของบางศูนย์ สามารถสังเกตได้จากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 บัญชีตารางรายชื่อศูนย์บีบีเอสในประเทศไทย
(สำรวจโดย Gunter Goda เมื่อ 10 กุมภาพันธ์-8 มีนาคม 2537)

CONFIRMED BBS's IN BANGKOK * MARCH '94					
Survey made February 10 - March 8					
(C)ompilation by Gunter Goda * March 8, 1994					
News, changes and new BBS's on the local scene, please leave E-mail for me at the BBS where you got this file from. I'll try to update this list monthly. Your cooperation is highly appreciated....<GG>...					
BBS	TEL	HOURS	DAY	SPEED	REMARKS
A.R.T./A.G.T.	287-3421-2	24 hours		14400	<door to AGT-BBS>
	286-2287	24 hours		14400	
	286-2367	24 hours		14400	
	286-2932	24 hours		14400	
AU-NET	300-4541	24 hours		9600	
BIOS	570-5198	24 hours		19200	
BTP	271-3014	24 hours		14400	
BUG III	381-3109	24 hours		14400	
CASTLE	539-7914	2000-0600		14400	

BBS	TEL	HOURS	DAY	SPEED	REMARKS
COMPUTER TIME	391-9002	1800-0600	Mo-Fr		
		1300-0600	Sa		
		24 hours	Su		
DATANET	251-7157	24 hours		9600	
DATAWAY	437-2085	24 hours		14400	**NEW ENTRY**
ETERNITY	374-3384	1800-0600		14400	
FALCON	381-2632	24 hours		19200	
FLASH	224-7110	1900-0600		19200	
		24 hours	Su		new op-time
GODS BBS	215-4312	2300-1530	Mo-Fr	19200	
		2300-0830	Fr-Sa		
		2300-2300	Sa-Su		
GRAPHIC VISION	319-7916	24 hours		2400	
GREEN LEAF	399-2616	24 hours		14400	
	331-3638	24 hours		2400	new node
GUACAMOLE	275-4966	24 hours		16800	
INFOERVE	509-5354	24 hours		14400	
MAC ATTACK	235-7901	24 hours		16800	
MAGIC	249-1513	24 hours		16800	
MAN-BBS	517-2652	2000-0900		14400	
		24 hours	Sa-Mo		
MANNET-OS	276-9850	24 hours		16800	
MARCH	256-0440	24 hours		19200	
MAYA	316-6302	0900-2000		16800	
MUA TCG	245-8926-7	24 hours		16800	
	246-6522	24 hours		16800	
	246-6356	24 hours		16800	
PHOENIX	255-7540	24 hours		14400	
PHOTOMANIA	578-0020	24 hours		19200	
POST DATABASE	240-3671-2	24 hours		14400	
SCUBA	578-1018	24 hours		14400	
	578-0419	24 hours		2400	new node
SDB	251-2227	1700-0700		14400	
	652-7459	1700-0700		14400	
SEAGATE	531-8111	24 hours		9600	
SETA	259-7526	1900-0700	Su-Fr	16800	
		24 hours	Sa		
SIS	392-5020	1830-0900	Mo-Fr	14400	
		24 hours	Sa-Su		
SMASHING NET	390-2435	24 hours		19200	
SML-NET	412-9172-5	24 hours		14400	
TECC	516-4550	2030-0800		14400	**NEW ENTRY**
THAISOFT	236-9945	24 hours		14400	

BBS	TEL	HOURS	DAY	SPEED	REMARKS
THE BBS!	570-1778-9	24 hours		14400	
	570-1785	24 hours		28800	
	570-1793	24 hours		14400	
TOPS	253-5851	1900-0800	Mo-Fr	14400	
		24 hours	Sa-Su		
VISUAL	300-5281	1800-0900		14400	
WOV (War On Virus)	252-5087	24 hours		14400	!#New Phone#!

OUTSIDE BANGKOK BBS's

BBS	TEL	HOURS	DAY	SPEED	REMARKS
BLACKMAIL	038-225-741	24 hours		14400	
CHIANG MAI UNI	053-217-149	24 hours		2400	
PULSE	044-245-583	24 hours		14400	
RDI	043-244-506	24 hours		2400	
THESIS MAKER	038-381-725	1830-1030	Mo-Fr	14400	
		24 hours	Sa-Su		
TG	053-249-316	1800-0600		14400	

ตารางที่ 2 บัญชีตารางรายชื่อศูนย์บีบีเอสในประเทศไทย
(สำรวจโดย Gunter Goda เมื่อ 4-10 กุมภาพันธ์ 2538)

CONFIRMED BBS's IN BANGKOK * FEBRUARY '95					
Survey made February 4 - February 10					
(C)ompilation by Gunter Goda * February 10, 1995					
News, changes and new BBS's on the local scene, please leave E-mail for me at the BBS where you got this file from. I'll try to update this list monthly. Your cooperation is highly appreciated....<GG>...					
NEWS: The following entries have been removed, because they are either confirmed down or apparently not operating anymore: <ART> <CPU> <JR> <EAGLE> <FAST BYTE> <SILICON JUNGLE>.					
BBS	TEL	HOURS	DAY	SPEED	REMARKS
ABYSS	968-4602	1800-1200		14400	
ALPHA	551-3780	1800-0600		28800	
AU-NET	300-4541	24 hours		9600	
BIOS	570-5198	24 hours		19200	
BTP	271-3014	24 hours		14400	
BUG III	381-3109	24 hours		14400	
CASTLE	539-7914	2000-0600		14400	
C.A.T.	216-5871	24 hours		19200	**NEW ENTRY**
CCAN	428-5615	1900-0700		9600	
CHULAMED	256-4499	24 hours		19200	

BBS	TEL	HOURS	DAY	SPEED	REMARKS
COMPUTER TIME	391-9002	1800-0600	Mo-Fr		
		1300-0600	Sa		
		24 hours	Su		
DATANET	251-7157	24 hours		9600	
DATAWAY	437-2085	24 hours		14400	
ETERNITY	374-3384	1800-0600		14400	
EUREKA	383-3648	2200-0000	Mo-Fr	14400	**NEW ENTRY**
FALCON	381-2632	24 hours		19200	
FLASH	224-7110	24 hours		19200	
GOBLIN	898-1430	2100-0200	Mo-Sa	14400	**NEW ENTRY**
		1300-2400	Su		
GODS BBS	611-6066	24 hours		19200	!NEW PHONE#!
GREAT	225-2415	1900-0500	Mo-Sa	14400	
GREEN LEAF	746-1088	24 hours		14400	
	331-3638	24 hours		2400	
GUACAMOLE	275-4966	24 hours		16800	
HANAKA	377-9084	1900-0600	Mo-Fr	14400	
		1700-1000	Sa-Su		
INFINITIVE	392-0869	2000-0500	Mo-Fr	19200	**NEW ENTRY**
		24 hours	Sa-Su		
INFOSERVE	379-3031-5	24 hours		28800	
JAZMIN	510-6255	24 hours		19200	!NEW OP.TIME!
MAGIC	249-1513	24 hours		16800	
MAN-BBS	517-2652	24 hours		14400	
MANNET-OS	276-9850	24 hours		16800	
MARCH	256-0440	24 hours		19200	
MEDIA	542-3976	24 hours		19200	**NEW ENTRY**
MICRO	410-7643	0000-0600		14400	**NEW ENTRY**
MUA TCG	245-8926-7	24 hours		16800	*!UP AGAIN!*
	246-6522	24 hours		16800	
	246-6356	24 hours		16800	
OPTIMUM	950-6413	24 hours		14400	**NEW ENTRY**
OUTERNET	939-8627	24 hours		14400	
PENTACOMM	331-8210	24 hours		14400	
PHOENIX	255-7540	24 hours		14400	
PHOTOMANIA	578-0020	24 hours		19200	
POST DATABASE	240-3671-2	24 hours		14400	
SALA THAI	679-8380	24 hours		14400	
SAMART	389-5169	24 hours		28800	
SCUBA	578-1018	24 hours		14400	
	578-0419	24 hours		2400	
SDB	251-2227	1700-0700		14400	
	652-7459	1700-0700		14400	

BBS	TEL	HOURS	DAY	SPEED	REMARKS
SEABOARD	531-8111	24 hours		9600	
SETA	259-7526	1900-0700	Su-Fr	16800	
		24 hours	Sa		
SMARTPOINT	237-9964	1600-2200	Sa-So	19200	**NEW ENTRY**
SMASHING NET	390-2435	24 hours		19200	
THAISOFT	236-9945	24 hours		14400	
	236-9946	1800-0800	Mo-Sa	14400	
		24 hours	Su		
THE BBS!	931-0939	24 hours		14400	
	931-0940	24 hours		28800	
	931-0941	24 hours		14400	
VALUE	308-2050	24 hours		14400	**NEW ENTRY**
	308-2923	24 hours		14400	
VISUAL	300-5281	24 hours		14400	
WOV (War On Virus)	252-5087	24 hours		14400	
ZEUS	273-9069	24 hours		14400	
ZIP	254-7441	1500-2200		9600	

OUTSIDE BANGKOK BBS's

BBS	TEL	HOURS	DAY	SPEED	REMARKS
BLACKMAIL	038-225-741	24 hours		14400	
CHIANG MAI UNI	053-217-149	24 hours		2400	
PULSE	044-245-583	24 hours		14400	
RDI	043-244-506	24 hours		2400	
SMUG	074-237-256	24 hours		14400	
THESIS MAKER	038-381-725	1830-1030	Mo-Fr	14400	
		24 hours	Sa-Su		
TG	053-249-316	1800-0600		14400	

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในช่วงระยะเวลาที่ห่างกันประมาณ 1 ปีนั้น มีการเปลี่ยนแปลงของศูนย์บีบีเอสอย่างมากมาย บางแห่งเปิดใหม่ บางแห่งหายไปจากบัญชีรายชื่อ (List) เนื่องจากหยุดให้บริการชั่วคราว บางแห่งเปลี่ยนหมายเลขโทรศัพท์ เพิ่ม/ลดหมายเลขโทรศัพท์ หรือไม่กี่เปลี่ยนเวลาให้บริการไป เช่น เพิ่มเวลาให้บริการเป็น 24 ชั่วโมงในหลายศูนย์ หรือบางแห่งก็เปลี่ยนชื่อศูนย์ เช่น SEAGATE เปลี่ยนเป็น SEABOARD เป็นต้น

ปรากฏการณ์เหล่านี้เองที่ทำให้เราเห็นได้ถึงพัฒนาการ ความเปลี่ยนแปลงของ บีบีเอสในประเทศไทย ขณะเดียวกันก็สะท้อนถึงความไม่แน่นอนในการเปิดให้บริการของบาง

ศูนย์ด้วยเช่นกัน ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว ในช่วงระยะเวลาหนึ่งปีนั้น มีบีบีเอสเกิดขึ้นใหม่หลายแห่ง ขณะเดียวกันก็มีหลายแห่งหยุดให้บริการไป ซึ่งหากเปรียบเทียบกันแล้ว จะพบว่า มีบีบีเอสที่เกิดขึ้นใหม่ถึง 24 รายในกรุงเทพมหานคร และ 1 รายในต่างจังหวัด บีบีเอสที่เกิดขึ้นใหม่ได้แก่ ABYSS, ALPHA, BTP, C.A.T., CCAN, CHULAMED, EUREKA, GOBLIN, GREAT, GREEN LEAF, HANAKA, INFINITIVE, JAZMIN, MEDIA, MICRO, OPTIMUM, OUTERNET, PENTACOMM, SALA THAI, SMART, SMARTPOINT, VALUE, ZEUS, ZIP และ SMUG ซึ่งบางแห่งนั้นมิใช่บีบีเอสที่เกิดขึ้นใหม่ แต่เคยเปิดให้บริการและหยุดไปช่วงเวลาหนึ่ง แล้วกลับมาเปิดให้บริการใหม่ เช่น CHULAMED ของคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์ MUA TCG ซึ่งจะสังเกตได้ว่า ผู้รวบรวมคือ Gunter Goda ได้ระบุไว้ในตารางช่องหมายเหตุว่า "UP AGAIN"

นอกจากนี้ ยังมีบีบีเอสที่มีการเปลี่ยนแปลงเวลาในการให้บริการที่ระบุไว้ในช่องหมายเหตุว่า "NEW OP. TIME" (OP. ย่อมาจาก OPERATING) คือ ศูนย์ JAZMIN และส่วนที่เปลี่ยนหมายเลขโทรศัพท์ใหม่ ผู้รวบรวมก็จะระบุไว้ในช่องหมายเหตุว่า "NEW PHONE" คือ ศูนย์ GODS BBS

สำหรับผู้ที่รวบรวมรายชื่อศูนย์บีบีเอสนั้น จากการสำรวจในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีผู้ที่รวบรวมอยู่ทั้งสิ้น 3 ท่าน คือ

- 1) GUNTER GODA ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ
- 2) ปิยะบุตร เฟื่องคอน (Piyabute Fuangkhn) ซึ่งเป็นซิสอ็อปของศูนย์ Information Center
- 3) ภาณุ ลีลาลัคนา (Panu Leelaluckana) ซิสอ็อปของศูนย์ Smartpoint BBS

ผู้รวบรวมแต่ละคนซึ่งทำหน้าที่คล้ายกับผู้สื่อข่าวที่คอยเสาะแสวงหาข่าวสารมาส่งให้กับชาวบีบีเอสด้วยกัน จะมีวิธีการรวบรวมที่แตกต่างกันไป วิธีการที่จะได้มาซึ่งข่าวสารเหล่านี้คือ เนื่องจากลักษณะทางธรรมชาติของบีบีเอสนั้น เป็นป้ายนิเทศที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานทุกคนเข้ามาตีตประกาศข่าวได้ (ด้วยวิธีการเขียนจดหมายจำหน่ายถึงผู้ใช้ทุกคน <All>) ดังนั้น ตัวบีบีเอส

เองจึงเป็นแหล่งข่าวที่ดีที่สุด ที่ผู้รวบรวมรายชื่อศูนย์จะเข้าไปอ่านจดหมายที่เขียนฝากทิ้งไว้ในศูนย์แต่ละแห่ง และโดยส่วนใหญ่ ผู้ที่เปิดบีบีเอสใหม่ก็มักจะเป็นผู้ใช้บีบีเอสมาก่อน จึงอาศัยบีบีเอสแห่งเดิมที่ตนเคยเข้าไปใช้บริการเป็นช่องทางในการฝากข่าวให้กับผู้ที่สนใจเข้าไปใช้บริการในบีบีเอสของตนบ้าง

เมื่อรวบรวมรายชื่อและประมวลเรียบร้อยแล้ว ก็จะทำการเก็บไว้เป็นไฟล์ ซึ่งผู้รวบรวมแต่ละคนก็จะมีวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกันไป แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว มักจะพิมพ์เก็บไว้ในรูปของไฟล์ตัวอักษร (text file) เนื่องจากสะดวกต่อการนำไปใช้งาน ทั้งเปิดอ่านและพิมพ์ออกมาเก็บไว้ดูได้ นอกจากนี้ ยังมีการประมวลไว้ในรูปของ ANSI ซึ่งเป็นรหัสที่บีบีเอสทุกแห่งสามารถนำไปแสดงผลทางหน้าจอของศูนย์ได้ทันที ประโยชน์ของรหัส ANSI นี้คือมีสีสันสวยงาม ซึ่งช่วยให้การแสดงผลทางหน้าจอสวยงามขึ้น

รายชื่อบีบีเอส (BBS's LIST) ที่ได้รับการยอมรับว่ามีการปรับปรุง (update) อยู่ตลอดเวลา ก็คือ รายชื่อที่ประมวลโดย "ปิยะบุตร เฟื่องคอน" ซึ่งมีการประมวลถึงเดือนละ 2-3 ครั้ง โดยจะเก็บไว้ในชื่อไฟล์ PBBSxxxx.ZIP สำหรับ xxxx นั้นหมายถึงวันที่และเดือนที่ประมวล เพื่อเป็นการบ่งชี้ให้รู้ว่า ประมวลเมื่อวันที่เท่าไร เดือนอะไร โดยที่ในไฟล์ดังกล่าวจะประกอบไปด้วย ไฟล์หลัก ๆ 3 ไฟล์ คือ

- 1) bbs-list.txt เป็นรายชื่อบีบีเอสที่เป็นไฟล์ตัวอักษร
- 2) bbs-list.doc ข่าวสารต่าง ๆ ในแวดวงบีบีเอส เช่น การเปิด-ปิดของแต่ละแห่ง การเปลี่ยนแปลงเวลาในการให้บริการ การเปลี่ยนหมายเลขโทรศัพท์ รวมทั้งข่าวสารเกี่ยวกับผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เช่น รายชื่อของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต (Internet users account) ฯลฯ
- 3) bbs-list.ans เป็นไฟล์รหัส ANSI ที่ซีสอ็อปสามารถนำไปแสดงผลทางหน้าจอในศูนย์ได้ทันที

ส่วนวิธีการเผยแพร่รายชื่อบีบีเอสเหล่านี้ โดยส่วนใหญ่ผู้ที่เป็นผู้รวบรวมจะส่งไปตามศูนย์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่ในกรณีของ "ปิยะบุตร เฟื่องคอน" นั้น เนื่องจากเป็นแหล่งข้อมูลที่ได้รับความเชื่อถือสูง และมีบีบีเอสเป็นของตนเอง อีกทั้งบีบีเอสของคุณปิยะบุตรเป็น

สมาชิกของเครือข่ายที่ชื่อว่า FTSN (Free Thailand Sysop Network) ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนจดหมายในลักษณะของเน็ตเมลล์อยู่ทุกวันอยู่แล้ว ทำให้ไฟล์ดังกล่าวสามารถเผยแพร่ออกไปได้หลายทาง รวมทั้งการที่ผู้ใช้บริการบางคนก็โทรเข้าศูนย์ Information Center BBS เพื่อเข้าไปดาวน์โหลดรายชื่อเหล่านี้เสียเองก็มี และนำไปเผยแพร่ยังศูนย์ที่ตนใช้บริการอยู่อีกด้วย

ตารางที่ 3 ตัวอย่างรายชื่อบีบีเอสที่ประมวลโดย “ปิยะบุตร เฟื่องคอน”

THAILAND BBS LISTING	
Updated 12/20/1995	
Creator.....	Piyabute Fuangkhn (Information Center BBS SysOp)
School.....	Bodindecha (Sing Singhaseni) Nilubol'23 ID:16218
University.....	Kasetsart E.51 (Engineering Faculty) ID:38054458
Internet Email..	b38pbf@nontri.ku.ac.th b38pbf@std.cpc.ku.ac.th fpiyab@nwg.nectec.or.th
EasyCall.....	1500 645-259
Thank you in advance everybody for further information Please distribute this copy of Piyabute Fuangkhn's BBS LIST to other BBSs	

* BANGKOK BBS LIST * (Confirmed)

BBS	Data/Fax	Online Time	Time	DETECT	Add. Information
Abyss	968-4602	24 Hours		28,800	
Alpha	551-3780	24 Hours		28,800	
A World Group #1	287-3421	24 Hours		28,800	
A World Group #2	287-3422	24 Hours		28,800	
A World Group #3	286-2287	24 Hours		14,400	
A World Group #4	286-2367	24 Hours		14,400	
A World Group #5	286-2932	24 Hours		14,400	
AU Net	300-4541	24 Hours		9,600	
BIOS HQ	570-5198	24 Hours		19,200	
C.A.T.	216-5871	24 Hours		19,200	
Computer Time	391-9002	1800-0600	Mon-Fri	9,600	
		1300-0600	Sat		
		24 Hours	Sun		
Chulamed	256-4499	24 Hours		19,200	
Crazy Net #1	965-1065	24 Hours		28,800	
Crazy Net #2	965-1068	24 Hours		28,800	
DataNet #1	251-7157	24 Hours		9,600	
DataNet #2	251-7156	24 Hours		19,200	
DataWay	437-2085	24 Hours		14,400	
DiSC	748-9648	24 Hours		14,400	
Eagle	261-7843	24 Hours		14,400	

BBS	Data/Fax	Online Time	Time	DETECT	Add. Information
Eternity	374-3384	1800-0600		14,400	
Falcon	381-2632	24 Hours		19,200	
Freelance	910-2363	2300-1600	Mon-Fri	19,200	
		2400-0700	Sa/Su/Hol.		
Goblin	898-1430	24 Hours		28,800	
GODS	611-6066	24 Hours		19,200	
Green Leaf #1	399-2616	24 Hours		14,400	
Green Leaf #2	746-1088	24 Hours		14,400	
Guacomole	275-4966	24 Hours		28,800	
HORECO-BBS #1	748-8340	24 Hours		28,800	SVGA System
HORECO-BBS #2	746-5714	24 Hours		28,800	SVGA System
HORECO-BBS #3	Soon	24 Hours		28,800	SVGA System
Image	378-2135	2200-0500		14,400	
Information Center	734-7301	24 Hours		28,800	Online BBS - LIST
IT Game #1	933-6971	24 Hours		14,400	
IT Game #2	933-6974	24 Hours		14,400	
KaS Home	373-9604	0600-2200	Mon-Fri	14,400	
		24 Hours	Sat-Sun		
Magic	249-1513	24 Hours		16,800	
MUA #1	245-8927	24 Hours		16,800	
MUA #2	245-8926	24 Hours		16,800	
MUA #3	246-6522	24 Hours		16,800	
MUA #4	246-6356	24 Hours		16,800	
Mystique #1	510-6255	24 Hours		28,800	
Mystique #2	944-0948	24 Hours		28,800	
One Sky	331-3638	24 Hours		2,400	
Pen	315-4813	0830-2100		14,400	
PentaComm	331-8210	24 Hours		14,400	
PhotoMania	578-0020	24 Hours		19,200	
Post Database #1	240-3671	24 Hours		14,400	
Post Database #2	240-3672	24 Hours		9,600	
R&D #1	954-3023	24 Hours	Mon-Fri	14,400	
R&D #2	954-3024	24 Hours	Mon-Fri	14,400	
Salathai (10 lines)	679-8380	24 Hours		14,400	
Samart	389-5169	24 Hours		28,800	
Seagate	531-8111	24 Hours		9,600	
SmaZh-NEXT	390-2435	24 Hours		16,800	
SML-Net #1	412-9172	24 Hours		19,200	
SML-Net #2	412-9173	24 Hours		19,200	
SML-Net #3	412-9174	24 Hours		19,200	
SML-Net #4	412-9175	24 Hours		19,200	
Technolife-CCAN	870-8642	24 Hours		28,800	
ThaiSoft #1	236-9945	24 Hours		19,200	
ThaiSoft #2	236-9946	1800-0800	Mon-Fri	19,200	
The BBS!	931-0939-41	24 Hours		14,400	

BBS	Data/Fax	Online Time	Time	DETECT	Add. Information
The Value #1	308-2050	24 Hours		14,400	
The Value #2	308-2923	24 Hours		14,400	
The Value #3	308-2974	24 Hours		14,400	
Visual	300-5281	24 Hours		14,400	
War on Virus	726-2411-2	24 Hours		14,400	
Uhap	529-4661	2100-0700		14,400	

*** BANGKOK BBS LIST (NEW) * (no status)**

BBS	Data/Fax	Online Time	Time	DETECT	Add. Information
/-Vios	216-8454	1800-0900		14,400	
BV #1	319-5403	0900-2400		19,200	
BV #2	319-5405	0900-2400		16,800	
Equation	583-3145	2300-1200		28,800	
Gamer	379-5467	24 Hours		28,800	
Great	225-2415	1900-0500	Mon-Sat	14,400	
Knight	266-5200	1800-2100	Mon-Sat	28,800	
		0800-2100	Sun		
Smile Site	225-7956	2100-0600		19,200	
Snow	970-2541	0000-0500		14,400	
Thunder BBS	412-4163	2400-0600		14,400	
Turbo	530-1777	2000-0530		14,400	
WAS	584-5742	0000-0600		28,800	
ZeroNET	415-3842	1800-0800		14,400	

*** COUNTRY BBS LIST ***

BBS	Data/Fax	Online Time	Time	DETECT	Add. Information
Blackmail #1	038-367121	24 Hours		28,800	
Blackmail #2	038-225741	24 Hours		14,400	
Chiangmai Univer.	053-217149	24 Hours		9,600	
Gazette Net	076-342727	24 Hours		14,400	
MCC (Chiangmai)	053-404226	24 Hours		14,400	
Pattaya Max	038-730787	24 Hours		28,800	
PCS/BBS	076-282198-9	24 Hours		28,800	
Pulse	044-258644	24 Hours		28,800	
RDI	043-244506	24 Hours		2,400	
Samila Net	074-357590-4	24 Hours		14,400	
T-Soft's Orchid	053-221097	2000-0800		14,400	
TG	053-249316	1800-0600		14,400	
The Real Connection	076-282083	N/A		28,800	
Thesis Maker	038-381725	24 Hours		19,200	

หากพิจารณาเปรียบเทียบตารางรายชื่อของปิยะบุตร เฟื่องคอน กับของ GUNTER GODA แล้วจะพบว่า มีความแตกต่างกันในแง่การนำเสนอ กล่าวคือ GUNTER GODA จะนำเสนอรายชื่อบีบีเอสโดยแบ่งเป็นบีบีเอสในเขตกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด ส่วนปิยะบุตร เฟื่องคอนนั้น จะนำเสนอโดยแบ่งรายชื่อบีบีเอสในเขตกรุงเทพมหานครออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ กลุ่มที่มีการยืนยัน (confirmed) ว่าเปิดให้บริการตามเวลาที่ระบุไว้ เว้นแต่จะมีเหตุขัดข้องทางเทคนิคเกิดขึ้นเท่านั้น เช่น โทรศัพท์เสีย ระบบของศูนย์เสีย อันอาจเกิดจากอุปกรณ์ต่อพ่วงตัวใดตัวหนึ่งเสียหาย ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งก็คือกลุ่มที่ไม่มีการยืนยันสถานภาพ (no status) ว่าเปิดให้บริการตามเวลาที่ระบุไว้จริง อาจเปิดหรือไม่เปิดให้บริการก็ได้ ซึ่งไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัดได้ว่าเป็นเพราะเหตุใด

สำหรับแนวโน้มทิศทางของบีบีเอสนั้น จากผลการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า แม้จะมีอินเทอร์เน็ตแล้วก็ตาม บีบีเอสก็ยังคงดำรงอยู่ได้ ทั้งนี้เพราะ

1. เป็นคนละภาคส่วนกัน แต่ถึงที่สุดแล้วก็เกี่ยวพันกัน กล่าวคือ ผู้ให้บริการหลายรายได้ชี้ถึงการต่อเชื่อมบีบีเอสเข้ากับอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นแนวคิดที่ในขณะที่เขียนผลสรุปนี้มีหลายแห่งกำลังดำเนินการอยู่
2. บีบีเอสไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากเท่ากับอินเทอร์เน็ต เพราะบีบีเอสส่วนใหญ่ยังให้บริการฟรีอยู่ จ่ายเพียงค่าโทรศัพท์เท่านั้น
3. การติดต่อใช้งานทำได้รวดเร็วกว่า ในขณะที่การติดต่อเข้าอินเทอร์เน็ตจะช้ากว่าบีบีเอสมาก นอกจากนี้ ด้วยความที่เป็นสื่อแบบโต้ตอบได้ (Interactive) และค่อนข้างรวดเร็ว ทำให้ยังได้รับความนิยมอยู่
4. บีบีเอสเป็นพื้นฐานของการฝึกใช้บริการออนไลน์ต่าง ๆ ก่อนที่จะก้าวไปใช้อินเทอร์เน็ต

นอกจากนี้ หากเราพิจารณาไปถึงปัจจัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อ การเปิดให้บริการ บีบีเอสแล้วจะพบว่านโยบายของภาครัฐ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่น้อย จากการเปิดให้บริการที่มีเพิ่มขึ้นมากในช่วงปี 2538 แล้ว บริบทอย่างหนึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวก็คือ การที่ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยได้เปิดให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชนเข้ามาเป็นผู้ให้บริการทาง ด้านโทรศัพท์แก่ประชาชน ทั้งในกรุงเทพและส่วนภูมิภาค เป็นจำนวน 3 ล้านเลขหมาย บริษัท ดังกล่าวได้แก่ บริษัท เทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้รับสัมปทานในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2 ล้านเลขหมาย และบริษัท ไทยเทเลโฟน แอนด์ เทเลคอมมิวนิเคชั่น จำกัด ได้รับสัมปทานในเขตภูมิภาค 1 ล้านเลขหมาย

การให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชนนี้อยู่ในแผนงานหนึ่งขององค์การโทรศัพท์ ที่ต้อง ให้บริการการสื่อสารสาธารณะขั้นพื้นฐานที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศ ทำให้การติดต่อสะดวก รวดเร็ว และช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ตลอดจนเป็น เครื่องมือสำคัญในระบบธุรกิจ นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 เป็นต้นมา ที่กำหนดให้มีนโยบายที่จะเพิ่มโทรศัพท์ให้เพียงพอ ยกกระดับคุณภาพและบริการ ปรับปรุงดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ และสนับสนุนให้เอกชนมีส่วนในการลงทุนผลิตอุปกรณ์ โทรคมนาคม โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 นั้น มีเป้าหมายกำหนด ให้เพิ่มโทรศัพท์จาก 462,700 เลขหมาย ในปี 2526 เป็น 1,280,000 เลขหมายในปี 2529 (คือ เพิ่มโทรศัพท์จาก 1.1 เป็น 2.9 เครื่องต่อประชากร 100 คน) (องค์การโทรศัพท์, 2527) และ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 รัฐบาลวางเป้าหมายไว้ว่าเมื่อสิ้นสุดแผนใน ปี 2539 ประเทศไทยควรมีโทรศัพท์เฉลี่ย 10 เลขหมาย ต่อประชากร 100 คนทั่วประเทศ เพิ่ม จากในปัจจุบันที่มีอยู่เฉลี่ยเพียง 3.74 เลขหมายต่อประชากร 100 คน (ณ สิ้นเดือนกุมภาพันธ์ 2536) เป้าหมายเมื่อสิ้นสุดแผนคือ จะมีโทรศัพท์ทั่วประเทศ 5.5 ล้านเลขหมาย แยกเป็น 3.5 ล้านเลขหมายในกรุงเทพฯ สมุทรปราการ นนทบุรี และปทุมธานี และอีก 2 ล้านเลขหมายใน จังหวัดอื่น ๆ ซึ่งในจำนวน 5.5 ล้านเลขหมายนี้ จะเป็นโทรศัพท์ที่ติดตั้งโดยองค์การโทรศัพท์ 2.5 ล้านเลขหมาย โดยบริษัท เทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) 2 ล้านเลขหมาย และบริษัท ไทยเทเลโฟน แอนด์ เทเลคอมมิวนิเคชั่น จำกัด อีก 1 ล้านเลขหมาย

จากนโยบายดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่า รัฐบาลมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้ประชาชนมีโทรศัพท์ ซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมการสื่อสารสาธารณะขั้นพื้นฐานที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ ประกอบกับขณะที่กระแสความตื่นตัวของทางด่วนข้อมูล ทำให้คนในสังคมไทยกระตือรือร้นที่จะศึกษาให้รู้ถึงการเข้าสู่ทางด่วนข้อมูลสายนี้ เป็นผลให้การศึกษาค้นคว้าความรู้ในเรื่องการสื่อสารข้อมูลเป็นประเด็นที่มีการพูดคุยกันมากในยุคนี้ สิ่งเหล่านี้ ส่งผลให้กิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้อมูล กำลังถูกจับตามอง และมีผู้เข้าไปร่วมอยู่ในกิจกรรมดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ผลที่เกิดขึ้นในสังคมไทยก็คือ คนตื่นตัวที่จะใช้อินเทอร์เน็ต และแม้แต่บีบีเอส ซึ่งเป็นผลให้มีบีบีเอสเปิดใหม่เกิดขึ้นราวดอกเห็ด ดังที่ปรากฏในตารางบัญชีรายชื่อศูนย์บีบีเอสในประเทศไทยข้างต้น

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของนโยบายที่มีผลกระทบเกี่ยวข้องต่อการให้บริการและใช้บริการบีบีเอสในประเทศไทยคือ นโยบายการคิดค่าบริการแบบนับเวลา (Time Metering) ที่องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยกำลังเสนอร่างเข้าที่ประชุมเมื่อประมาณต้นปี 2539 ที่ผ่านมา ในเนื้อหาของนโยบายดังกล่าวได้เสนอให้เปลี่ยนระบบการคิดค่าบริการการใช้โทรศัพท์ในปัจจุบันซึ่งคิดค่าบริการเป็นรายครั้ง ครั้งละ 3 บาท สำหรับในเขตบริการเดียวกัน ไปเป็นการนับเวลาคิดค่าบริการเป็นรายนาที หากนโยบายดังกล่าวนี้ผ่านที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในชุดปัจจุบันก็จะถือเป็นผลกระทบอย่างมากต่อการใช้บริการสื่อสารออนไลน์ทั้งหมด ไม่เพียงแต่บีบีเอสเท่านั้น ยังรวมไปถึงการใช้บริการอินเทอร์เน็ตด้วย การกระทำดังกล่าวนี้ยังเป็นการกระทำที่สวนทางกับนโยบายการส่งเสริมการสื่อสารสาธารณะขั้นพื้นฐานอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่มีส่วนเสริมให้มีการขยายตัวของบีบีเอสออกไปอีก นั่นคือราคาของสินค้าและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องมีการปรับตัวลดต่ำลงอยู่ทุกขณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งราคาของโมเด็มที่ถูกลงเป็นลำดับ ดังที่ชวลิต ลิ้มปีโสวรรณได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง On-line Service บริการผ่านสายสื่อสารถึงบ้านคุณ ว่า "... จากแต่เดิมเมื่อประมาณ 5 ปีที่แล้ว เราสามารถซื้อโมเด็มความเร็ว 2.4 kbps ได้ในราคาหมื่นเศษ ๆ ในปัจจุบันเราสามารถหาซื้อโมเด็มความเร็วสูงระดับ 28.8 kbps ได้ในราคาประมาณ 7,000-8,000 บาท หรือประมาณ 3,000-4,000 บาทสำหรับโมเด็มระดับ 14.4 kbps ที่ถือว่าเป็นความเร็วระดับมาตรฐานใน

ปัจจุบัน เมื่อคำนวณเป็นอัตราส่วนแล้ว ราคาของโมเด็มลดลงมากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นมากกว่า 1,000 เปอร์เซ็นต์ ภายในเวลา 5 ปี”

ทั้งนี้ เนื่องมาจากผลของการแข่งขันกันทางธุรกิจของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายเครื่องคอมพิวเตอร์ตลอดจนความต้องการของผู้ใช้ที่ต้องการเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงแต่ราคาต่ำ มาไว้ใช้งาน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าประเภทคอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสาร อยู่เสมอ

โดยสรุปแล้ว แนวโน้มและทิศทางของบีบีเอสในสังคมไทยนั้น จะยังคงดำรงอยู่ต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ คือ เป็นบริการที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ นอกเหนือจากค่าโทรศัพท์ในการโทรออกแต่ละครั้งเท่านั้น ซึ่งจุดนี้เป็นข้อได้เปรียบของบีบีเอสที่เหนือกว่าอินเทอร์เน็ต การติดต่อที่ทำได้รวดเร็วกว่า เนื่องจากบีบีเอสส่วนใหญ่เป็นแบบตัวอักษร (text mode) คือการติดต่อเป็นแบบตัวหนังสือทั้งหมด (อาจมีภาพกราฟิกบ้าง) ในขณะที่อินเทอร์เน็ตเป็นกราฟิก การติดต่อจะทำได้ช้ากว่า เพราะขนาดของข้อมูลที่เป็นกราฟิกจะกินเวลาในการเรียกใช้และเข้าถึง นอกจากนี้ การจัดตั้งระบบบีบีเอสก็ทำได้ง่ายกว่าอินเทอร์เน็ต ไม่ต้องกินทรัพยากรระบบมากนัก ค่าใช้จ่ายก็ไม่สูงเท่ากับอินเทอร์เน็ต

แต่ทิศทางการปรับตัวของบีบีเอสก็มีเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ในยุคที่อินเทอร์เน็ตกำลังเป็นที่นิยมอยู่เช่นในปัจจุบันนี้ มีกลุ่มบุคคลบางกลุ่มที่พิจารณาเห็นว่า การเรียกเก็บค่าบริการของอินเทอร์เน็ตนั้นสูงมาก และความรู้ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลนี้กระจายขยายตัวกันอยู่แต่เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น ผู้ที่อยู่ห่างไกลในชนบท ยังไม่ได้รับโอกาสเหล่านี้ ดังนั้น เพื่อเป็นการขยายโอกาสให้แก่ผู้ที่อยู่ห่างไกลในชนบท ได้มีโอกาสเท่าเทียมกับผู้ที่อยู่ในเมืองหลวง จึงทำให้เกิดความคิดที่จะนำวิธีการในการให้บริการของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตมาประยุกต์ใช้กับระบบบีบีเอส

วิธีการที่ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ก็คือ ใช้วิธีการเช่าสายโทรศัพท์แบบที่เรียกว่า leased line โดยที่สายเช่าแบบนี้จะเป็นสายรวมวงจรหลักในการติดต่อไปยังศูนย์คอมพิวเตอร์ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่อยู่ทั่วทุกมุมโลก สายเช่านี้จะติดตั้งอยู่ที่ศูนย์ผู้

ให้บริการอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย เมื่อสมาชิกผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ต้องการติดต่อไปยังศูนย์ต่าง ๆ ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่ว่าที่ใดในทุกมุมโลกก็ตาม ผู้ใช้รายนั้นก็โทรเข้าไปยังศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย เมื่อเข้าสู่ระบบศูนย์บริการในประเทศไทยแล้ว ตัวคอมพิวเตอร์แม่ข่ายของศูนย์บริการในประเทศไทยซึ่งเชื่อมต่อกับสายเช่าหลัก ก็จะเป็นผู้โทรไปยังต่างประเทศเองอีกทอดหนึ่ง ซึ่งวิธีการนี้ ทำให้ผู้ใช้บริการในประเทศไทยเสียค่าโทรศัพท์เพียง 3 บาทเท่านั้น ไม่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่โทรออกไปยังต่างประเทศ แต่ค่าใช้จ่ายในการโทรออกไปต่างประเทศนั้น ทางศูนย์ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเป็นผู้รับภาระเอง ซึ่งภาระค่าใช้จ่ายที่รับดังกล่าวนี้ ทางผู้ให้บริการก็นำมาเฉลี่ยให้ผู้ใช้บริการชำระเป็นค่าบริการรายเดือนอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยอีกทอดหนึ่ง

จากวิธีการข้างต้น การประยุกต์ใช้กับระบบบีบีเอสในประเทศไทยที่กลุ่มบุคคลดังกล่าวได้วางแนวคิดไว้ก็คือ จัดตั้งศูนย์เครือข่ายบีบีเอสกลางส่วนท้องถิ่นไว้ที่ใดที่หนึ่งในท้องถิ่นนั้น ๆ และเช่าสายหลัก (leased line) จากองค์การโทรศัพท์ไว้ เพื่อโทรจากศูนย์กลางในท้องถิ่นนั้น ๆ เข้าสู่กรุงเทพฯ เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถโทรเข้าศูนย์กลางในท้องถิ่นโดยเสียค่าโทรศัพท์ตามอัตราท้องถิ่น ไม่ต้องจ่ายในอัตราค่าโทรศัพท์ทางไกลในประเทศ และสามารถติดต่อไปยังบีบีเอสต่าง ๆ ที่เชื่อมอยู่ในระบบเครือข่ายนี้ โดยเรียกเก็บค่าบริการในอัตราที่เหมาะสมจากผู้ใช้บริการ

ทางด้านซอฟต์แวร์หรือตัวเนื้อหาของข่าวสารข้อมูลอันเป็นฐานข้อมูล (database) ในระบบดังกล่าว จะประกอบไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ผลงานการวิจัยต่าง ๆ ในประเทศไทย ตลอดจนเรื่องราวต่าง ๆ ในประเทศไทยในทุกแง่มุม รวมถึงกฎหมายไทยในแต่ละท้องถิ่นเท่าที่จะสามารถรวบรวมได้ มาเก็บไว้ในระบบศูนย์กลาง (ซึ่งอาจจะตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ หรืออาจเก็บไว้ที่ศูนย์กลางในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้สะดวกแก่การปรับปรุง (update) ข้อมูลใหม่ ๆ อยู่เสมอ) ระบบดังกล่าวนี้ยังไม่มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการ แต่มีการกำหนดชื่อเรียกไว้เพียงคร่าว ๆ ว่า อินทราเน็ต (IntraNET) ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการไปแล้วบางส่วน

ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ได้ประสบปัญหาคือ

1. ผู้ให้บริการบางท่านไม่สามารถให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์หรือตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการคือ ผู้ให้บริการไม่มีเวลาว่าง เนื่องจากมีภาระหน้าที่รับผิดชอบมาก บางท่านเปิดบีบีเอสเป็นงานอดิเรกอยู่กับบ้าน และทำงานประจำนอกบ้าน เมื่อกลับถึงบ้านก็ต้องการที่จะพักผ่อนมากกว่าการให้สัมภาษณ์ หรือนั่งตอบแบบสอบถาม เป็นผลให้เกิดรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บีบีเอสต่าง ๆ ได้น้อย

2. เนื่องจากการสื่อสารดังกล่าวนี้ เป็นการสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้า เพราะติดต่อกันผ่านทางหน้าจอคอมพิวเตอร์ ทำให้ไม่อาจเข้าถึงตัวผู้ใช้บริการบีบีเอสได้โดยตรง อีกประการหนึ่งก็คือผู้ใช้บางคนต้องการเข้าไปในบีบีเอสเพียงเพื่อจะดาวน์โหลดไฟล์เท่านั้น ไม่สนใจกับจดหมายต่าง ๆ ที่ส่งมาถึง หรือบางรายอาจไม่เคยเขียนจดหมายโต้ตอบกับใครเลย เมื่อดาวน์โหลดเสร็จก็ออกจากศูนย์ไปโดยเพิกเฉยที่จะนำแบบสอบถามกลับไปตอบให้ เป็นผลให้มีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นจำนวนน้อยมาก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอเพียงสถานภาพปัจจุบันและแนวโน้มของบีบีเอสในประเทศไทยเท่านั้น ยังมีได้ศึกษาลงลึกไปในรายละเอียดของ “สังคมแป้นพิมพ์” (Cyberspace) มากเท่าที่ควร ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการสื่อสารออนไลน์นี้ ยังมีประเด็นที่น่าสนใจที่ควรแก่การศึกษาอีกหลายประเด็น อาทิ เรื่องของกลไกการควบคุมระบบการสื่อสารแบบออนไลน์ ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบการสื่อสารระหว่างบีบีเอสกับอินเทอร์เน็ตในมุมมองต่าง ๆ เป็นต้น เนื่องจาก “การสื่อสารข้อมูลแบบออนไลน์” กำลังทวีบทบาทสำคัญมากขึ้นโดยลำดับในยุคสังคมแห่งข่าวสารนี้